

Cesta k celostnímu utváření prostředí

*Prohloubení pojmu trvalé udržitelnosti.
Vývoj lidského vědomí souvislostí s přírodou.
Vnímání duchovního a duševního rozměru prostředí.
Úroveň životních sil.*

Oldřich Hozman

Člověk si plně uvědomuje, jak se mění životní prostředí. Od počátku rozvoje průmyslové revoluce přicházejí různé filosofické názory a teorie na zachování rovnováhy mezi lidskou činností a přírodou. Většina z nich je však orientována na vlastnosti fyzického světa chemických látek nebo omezování těžby nerostného bohatství. Koncept tzv. trvale udržitelného rozvoje nezohledňuje například estetické vlivy architektury na lidské zdraví nebo morální činy člověka. Sociálních otázek se dotýká jen okrajově. Ty názory a poznatky, které prohlubují ekologii a etiku celostním způsobem, nejsou tolik známé a rozšířené. V tomto příspěvku bych se jim rád věnoval. Celostním (holistickým) je míněn širší pohled na utváření prostředí, než jenom pohled fyzicky měřitelný.

Nejprve si ale připomeňme současný stav a to, co převažuje. V roce 1968 byl založen tzv. Římský klub. Z jeho zadaných vědeckých výzkumů, činností a podnětů vznikaly práce o tom, že je třeba zastavit hospodářský růst a že svět stojí před vyčerpáním přírodních zdrojů, především ropy, do roku 1992. Z takto chápaného materiálního pojetí světa se zrodil postupně kolem roku 1972 pojem trvalé udržitelnosti. Zde je na místě se ptát, jaké důvody vedly iniciátory založení Římského klubu, aby se takovéto zprávy dostaly do povědomí světové politiky a ekonomie? Podobně se můžeme zeptat, z jakých prvopočátečních popudů vznikly hodnotící certifikace LEED (Leadership in Energy and Environmental Design), LCA (Life Cycle Assessment), EPD (Environmental Product Declaration) nebo DGNB (The German Sustainable Building Certification), často uváděné a omezené jako ekonomické nástroje zvyšování konkurenceschopnosti v oblasti tzv. zeleného podnikání. Ptejme se proto, jaký cíl a záměr byl na počátku při utváření pojmu trvalé udržitelnosti a následně těchto certifikací, a všimějme si i toho, v jakých souvislostech se tyto hodnotící kritéria dnes používají. Stav, ve kterém se nacházíme, nám může být poučením, jak vnášet do pojmu udržitelnosti duchovní, duševní a etický rozměr. Etický proto, že je stále velkou otázkou nejasná hranice přiměřenosti rozvoje při tezi: „*zlepšování životní úrovně a blahobytu lidí v mezích kapacity ekosystémů při zachování přírodních hodnot a biologické rozmanitosti pro současné a příští generace*“ (definice udržitelného rozvoje Evropským parlamentem).

Materiální pohled na udržitelnost má proto i své odpůrce, kteří diskutují o tom, že i přiměřený ekonomický růst na konečné planetě není možný. Ukazuje to na vlastní rozporuplnost pojmu trvalé udržitelnosti. Zde je možné vnímat, z jakých popudů tento pojem vznikl a proč vyvolává nedůvěru. Cesta kritiky i cesta jakéhokoliv hodnocení směřuje k nepřijetí druhých a k soutěživosti. Vzniká tak nesoulad, neradostné nálady a strach. To vše vede v konečném důsledku k oslabování duševního i fyzického zdraví člověka, který se nemůže správně rozhodovat a vytváří to zamotaný kruh. Proto je zde na místě otázka, zda existují způsoby jak lidskou tvorbu vést k harmonii s přírodou, aniž bychom používali hodnotící stanoviska a komentáře.

(1) Např. Jaroslav Krček : oratorium „Ten, který jest“, v provedení Plzeňské filharmonie a Pražského filharmonického sboru, 2011.
(2) Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832), německý básník, dramatik, prozaik, ale také přírodovědec. Autor několikasvazkové Nauky o barvách nebo botanického spisu Metamorfóza rostlin .
(3) J. W. Goethe : Smyslově-morální účinek barev , Fabula, Hranice 2004.
(4) Jakob Lorber (1800–1864), pedagog, mystik, sociální a náboženský myslitel
(5) Jakob Lorber : Země přirozená a duchovní , Trigon, Praha 1999.
(6) Dr. Rudolf Steiner (1861–1925) byl rakouský filozof, literární učenec, pedagog, architekt, dramatik a sociální myslitel. Zakladatel antroposofie (moudrosti o člověku).
(7) Rudolf Steiner : Filosofie svobody , Baltazar, Praha 1991.
(8) Rudolf Steiner : Idea sociální trojčlennosti , Michael, Olomouc 2000.
(9) Rudolf Steiner : Zemědělský kurz , Votobia, Olomouc 1998.
(10) Karl König (1902–1966), rakouský pediatr, zakladatel hnutí Camphill pečující o mentálně a tělesně postižené formou práce v umění a v zemědělství.
(11) < www.camphill.cz >
(12) Eike Braunroth : Kooperace s přírodou v harmonii s přírodními bytostmi , Fabula, Hranice 2001.
(13) James Lovelock : Gaia. Nový pohled na život na Zemi , Abies, Prešov 1993.

Zažívá-li člověk v architektuře pouze fyzické vjemy, vzdává se rozvoje. Toho si můžeme všimnout například v architektuře slumů. Prostředí se vyvíjí směrem ke kultuře, když je člověk obohacován duchovně a duševně novými hlubšími zážitky. To můžeme zažít například v moderně komponované duchovně inspirované hudbě. **(1)** Koncept trvale udržitelné architektury, tak jak je dnes všeobecně používán a zažit, nezohledňuje estetické kvality architektury nebo otázky stylu. Nerozvíjí rozhovor o tom, jak nové stavby působí na duši a morálku člověka. Otázky duševní a duchovní podstaty vztahu člověka a přírody v pojmu „trvale udržitelného“ chybí.

Podívejme se proto podrobněji na druhý myšlenkový proud. Na myšlenky a filosofické podněty holistického charakteru, které vývoj zdravého života spatřují v duchovním a duševním prohloubení vlastností člověka. Jedním z univerzálních celostních myslitelů novověku byl například J. W. Goethe. **(2)** V přírodních vědách, kterými se také zabýval, se snažil o myšlenkovou objektivitu při pozorování přírody, kterou detailně zkoumal. Jeho nauka o rostlinách a nauka o barvách vychází z metod vědomě odosobněného koncentrovaného pozorování objektu zkoumání. Dnes to nazýváme schopností empatického vhledu. Ve svých detailních popisech vědeckých pokusů a pozorování se J. W. Goethe vědomě vzdával vlastního duševního prožitku. Dokázal se tak přiblížit tomu, co je objektivní náladou přicházející z vnějšího světa. Nehodnotil a neporovnával. Čistě popisným, koncentrovaným způsobem uměl vystihnout duchovní podstatu pozorovaného předmětu. Ve své nauce o barvách **(3)** píše například o tom, jak konkrétní živé barvy působí na vhodné smýšlení člověka. Byl jedním z prvních myslitelů, kteří vědecky prokazují, že smýšlení člověka pozitivním směrem formuje umělecky utvářené vnější prostředí.

Ve své době J. W. Goethe ovlivnil mnoho současníků. Štýrský mystik Jakob Lorber **(4)** uvádí své poznatky o Zemi **(5)** Goethovým citátem: „*Zemi s její m ovzdušm si představuji v podobenství jako velkou živou bytost, jež věčně vdechuje a vydechuje*“. Jakob Lorber se věnuje důležitosti pěstování pozitivního vztahu k Zemi a k půdě. A uvádí příklady, jak vlastní zájem a sebevzdělávání vede k proměně našeho okolí.

Dalším z komplexně smýšlejících myslitelů byl Dr. Rudolf Steiner, **(6)** který již kolem roku 1890 upozorňoval na potřebu nového celostního vzdělávání. Lidé se na konci 19. století začínají daleko více osamostatňovat, než tomu bylo po generace před tím. Jeden ze základních spisů Rudolfa Steinera z roku 1893 je *Filosofie svobody*. **(7)** Navazuje na Goetha a pojednává o schopnostech a možnostech člověka školit se v pozorování svého duševního života. Pomáhá nově se rodící lidské individualitě porozumět Božství v sobě samých. Později se věnuje problematice vznikající dělnické třídy, aby se přešlo vlivu ideologií na nižší sociální skupiny. Nabádá k pozornosti před extrémý kapitalismu i komunismu a jejich ničivým vlivem na krajinu i lidskou duši. Přichází s prohloubenými názory na utváření společnosti. Ve svých přednáškách v letech 1915–1919 na témata tzv. sociální trojčlennosti **(8)** často říká: „*Současný sociální organismus churaví bezmocností duchovního života. A choroba se zhoršuje nechutí její existenci přiznat. Uznáním této skutečnosti získáme základ, na němž můžeme rozvíjet myšlení přiměřené sociálnímu hnutí…*“.

Na přelomu 19. a 20. století se prudce mění sociální poměry a vnitřní vztah člověka k půdě. To souvisí s utvářením krajiny i s architekturou. Ještě v 19. století pracovalo až 90% populace středoevropských národů v zemědělství a mělo vztah k náboženským kvalitám života. S postupným odchodem do měst a oslněním technikou se oslabují nejenom vztahy k udržování krajiny, ale i rodinné a sociální vazby. Již tehdy všímavější rolníci z různých evropských zemí vnímali klesající vitality rostlin a zhoršující se úrodnosti půdy. V roce 1924 požádali zemědělci z Norska, Německa, Švýcarska, Rakouska, Čech a z Polska Rudolfa Steinera o radu. Vzniká tak přednáškový cyklus o zemědělství z pohledu duchovní vědy. **(9)** Dnes se tento směr nazývá biologicko-dynamické zemědělství a je rozšířen po celém světě. Po druhé světové válce zásluhou Karla Königa **(10)** vzniká hnutí Camphill, **(11)** kde se biologicko-dynamické zemědělství stává prostředkem práce s tělesně a duševně postiženými lidmi. Základním předpokladem je duchovní náklonnost k půdě a vědomá pozornost a péče o domácí zvířata. Práce na biologicko-dynamických polích probíhá v rytmu roku ve vhodných měsíčních a planetárních konstelacích. Pracuje se s bytostnou podstatou pozemků a pro obnovení sil v půdě se používají tzv. biologicko-dynamické preparáty z bylin a minerálů. Čisté morální záměry a metody biologicko-dynamických zemědělců nesou úspěch. Kvalitu těchto míst ochraňují vysoké duchovní bytosti a elementární bytosti rostlin. **(12)** Zemědělské plodiny a zelenina jsou vitálnější, nepodléhají škůdcům, lépe odolávají mrazům, déle vydrží uskladněné, mají výraznější chuť apod. V době po černobylské katastrofě se zjistila zajímavá věc. Letadla zjišťovala a fotografovala speciálními přístroji úroveň radioaktivity nad Evropou. Tehdy byla mírná radioaktivita rozptýlená všude. Zjistilo se, že některá pole jsou úplně přesně ohraničená a bez radioaktivity. Při přesnějším dohledání se přišlo na to, že to byly biologicko-dynamické statky a farmy…Zde se můžeme zeptat, jak je to vlastně možné? Co je to bytostná podstata místa? Jak to, že se někde radioaktivita usadí a jinde ne? Na tyto otázky dostáváme postupně odpovědi. Mění se tzv. paradigma smýšlení o Zemi jako takové. Postupně se po II. světové válce dostává do vědomí pojem matky Země jako živoucí bytosti mající svojí vlastní sebeorganizaci a vědomí. Přicházejí někteří vědci a v čistě exaktní vědě rozpracovávají téma matky Země jako živoucí bytosti. James Lovelock ve své knize *Gaia* **(13)** z roku 1979

(14) Rupert Sheldrake : Teorie morfické rezonance , Elfa, Praha 2002.
(15) Rupert Sheldrake : Sedm experimentů které by mohly změnit svět , Elfa, Praha 2005.
(16) Fritjof Capra : Tkáň života. Nová syntéza myslí a hmoty , Academia, Praha 2004.
(17) Rüdiger Dahlke : Čím onemocněl svět? , Ikar, Praha 2004.
(18) Otto Schärli : Begegnungen mit Hugo Küklhaus , Johannes M. Mayer, Berlin.
(19) Oční sakády jsou konjugované oční pohyby k prohlížení zorného pole a k větším změnám polohy fixačních os oka. Rychlost sakád je až 800° za sekundu. Sakády následují za sebou s odstupem nejméně 15oms. Radí se pod velké oční pohyby.
(20) Prof. Dr. Christian Rittelmeyer : Schulbauten positiv gestalten. Wie Schüler Farben und Formen erleben , Wiesbaden 1994. <www.stadt-zuerich.ch/content/dam/stzh/ssd/Deutsch/Volksschule/dokumente/so_schulen/Diskussionsbeitrag Gestaltung von Schulbauten.pdf>
(21) Albert Soesman : Dvanáct smyslů, brány duše , Fabula, Hranice 2009.
(22) Sensorium pro dvanáct smyslů. <http://www.orbis-pictus.com/dvanact-smyslu-p285.html>
(23) Ueli Seiler-Hugova : Barvy vidět, prožívat, rozumět , Wald Press, Praha 2009. Ulii Seiler-Hugova : Integrální nauka o hvězdách , Wald Press, Praha 2010.
(24) PhDr. Anežka Janátová : Dvanáct smyslů člověka, dvanáct bran k poznání. <http://www.akademietabor.cz>

uvádí, že *„Země je živá bytost se schopností samoregulačních procesů“*. Zůstává u popisu, že *„tělo Gaii je tvořeno především buňkami bakterií a mezibuněčnou hmotou, které udržují samoregulační procesy v přírodě“*. Lovelock prolamuje vědecký pohled na přírodní procesy tím, že začíná používat pojem „živá bytost Gaia“. Vztahuje jej ale pouze na bytostnost a samoregulační schopnosti Země. Bytost člověka a vliv jeho vědomí na utváření životního prostředí zatím vynechává…

Další krok k nově se utvářejícímu vědeckému paradigmatu vyslovuje kolem roku 1981 Rupert Sheldrake. **(14)** Ve svých úvahách a experimentech **(15)** se již zabývá vztahy vlastního myšlení Já a související utvářenou realitou. Na druhou stranu ale říká, *„že nově vznikající hmotné systémy vznikají z morfogenetických polí spojených s předchozími podobnými systémy“*. Sám přiznává, že se ve svých teoriích zabývá důvody opakování forem a vzorů organizace, ale že otázka původu těchto forem a vzorů leží mimo její záběr. Já člověka již částečně zahrnuje, avšak hmotu nechává vyvíjet jaksi samu od sebe.

Dostáváme se postupně k pojmu syntézy myslí a hmoty, kterou formuluje Fritjof Capra. **(16)** Hovoří o významu a nutnosti vnést do vědeckého chování a posuzování eko-etické normy. Je vlastně prvním vědcem poslední doby, který říká, *„že příroda a Já jedno jsou“*. I když jeho hlavními ekologickými principy nakonec zůstanou – vzájemná závislost, recyklace, partnerství, a průz- nost, tak tvorbu prostředí navíc obohacuje pojmem „diverzita“, čímž miní podporu vznikání bohatších vztahů. V architektuře a krajině je to směr k uměleckému utváření, v přírodě k udržení bohatosti druhů. Názorově zde vidíme vývojovou tendenci směřující k pochopení, jak důležitá je pro přírodu i pro lidské zdraví mnohotvárnost. V architektuře vnímaná jako smyslová bohatost a zážitkovost.

Pro prohloubení pojmu trvalé udržitelnosti se můžeme inspirovat u lékaře a terapeuta Dr. Rüdigera Dahlkeho, který se zabýval vztahy člověka, jeho zdravím a stavem životního prostředí. Ve své knize *Čím onemocněl svět?* **(17)** uvádí mnoho příkladů toho, jak čisté, vědomě udržované prostředí mění lidské chování. Mluví také o významu povahy dané chvíle. O vlivu nálady, kterou vytváří posvátný okamžik na chování člověka. A říká: *„Mohli bychom znovu začít vědomě tvořit rituály podporující zdraví a harmonii“*.

Mnohotvárnost a bohatost v prostředí je třeba chápat nejenom na duševní a duchovní úrovni, ale i v oblasti životních sil. Bohatost a zážitky smyslů utvářejí a podporují vznik a roz-proudění vitálních sil člověka. Tímto tématem se po druhé světové válce zabývali umělec a pedagog Hugo Küklhaus a jeho žák architekt Otto Schärli. **(18)** Věnovali se tvorbě zážitkové architektury pro lidské smysly a stavbám škol. Výzkumy poslední doby ukazují, jak se zdravě vyvíjí fyziologie a celková psychika člo- věka, když je prostředí utvářeno bohatým způsobem. Je-li co ušlechtilé utvářeného v prostředí sledovat, vytvářejí oční sakády **(19)** bohaté tvary. Opisují vnímanou skutečnost a stimuluji duševní zážitky. Sakády jsou odrazem mikropohybů po krásě prostoru nebo po tváři člověka. Oči krouží po základních formách a pokud jsou to tvary příliš jednoduché, koresponduje to v psychice s pocitem prázdnoty. Může to vést až tak daleko, že oči uhýbají, je li prostor prázdný a neutvářený, bez uměleckého zpracování. U člověka to vede k apatii a může to jít až do fyzických omezení pohybů, typu chůze, do barvy hlasu. Například u vnímání při sledování televize se zjistilo, že oční sakády zcela ustrnou a netěkají po nabízených obra-zech…Podrobně se tomuto tématu věnuje například Prof. Dr. Christian Rittelmeyer **(20)** ve svých pracích o vhodném vytváření prostředí pro vzdělávání dětí.

Úkolem budoucí pedagogiky bude prohloubit celostně pojatou nauku o člověku. Základem měly být poznatky o tom, co je to duch člověka a jak od narození velmi jemně a postupně pro- niká do fyzického těla člověka. V oblasti duševní je to vše, co přináší do života radost a zájem. Vyplývají z toho potom uzdravující procesy nejenom pro člověka, ale také pro Zemi. Výuka k tvořivosti v nás buduje dostatek zdravého sebevědomí a tzv. životních sil vytvářejících všeobecné zdraví. Prostředkem je napří- klad vyprávění a líčení takových obrazů a příběhů, které se dají vnitřně prožít. V projektování jsou to například metody participace veřejnosti na tvorbě návrhu staveb. Podpůrné je tvořit takové prostory, kdy pobyt v nich je opravdu hlubokým, niterně oslovujícím zážitkem. Zážitkem, kdy se například zklidňuje rytmus dechu i srdce. Utvářet takové prostory, kde se dech přirozeně prohlubuje, kde nemá člověk strach, kdy prožívá radost, tvořivost, úžas, zájem, má touhu spolupracovat a konat.

Za oblastí celostně utvářené pedagogiky je dalším krokem sebevzdělávání, po- znávání na základě vlastních zkušeností. Albert Soesman ve své knize *Dvanáct smyslů, brány duše* **(21)** píše o možnostech vlastního školení smyslů. Rozšířená nauka o lidských smyslech nám dává podněty k vlastnímu rozvoji a k zamyšlení nad prožíváním života. **(22)** Při tvorbě prostředí nám může být podně- tem pro jeho bohatší ztvárňování. V českém prostředí se tomuto tématu věnuje švýcarský pedagog Ueli Seiler **(23)** a zakladatelka Sociální akademie Tabor, PhDr. Anežka Janátová. **(24)** Vznikají tak různá zážit- ková prostředí pro kultivaci lidských smyslů (sensorium). Tématem dvanácti smyslů člověka se zabývá ve svých pracech již Jan Ámos Komenský, když mluví o smyslech vnějších, vnitřních a nejvnitřnějších. Nejvnitřnějšími smysly jsou pro něj světlo rozumu, hnutí vůle a svědomí se schopností konat.

Proč bychom měli duchovně a duševně prohlubovat své smysly? Z jakého důvodu by bylo vhodné vnést prohloubené etické názory do konceptu trvale udržitelné architektury? Protože kritéria, která utvářejí obsah pojmu trvale udržitelnosti, jsou dosud založená převážně na fyzických vlastnostech chápání prostředí a přírody. Lze to pochopit, taková je dnes doba. Ekologické koncepce, které postupně přicházejí do politiky, **(25)** jsou zatím materiálního rázu, ale rozhodně pomáhají a postupně se věci mění. Pomáhají také k tomu, že si na těchto modelech můžeme uvědomit, že něco není v pořádku. Vycházet pouze z měřitelných hodnot a minimalizovat negativní následky budov pro přírodu zvyšováním jejich efektivnosti nestačí. Jde hlavně o vědomé chování současného člověka. O proměnu úrovně morálky, kterou předurčuje míra vzdělávání a kultury. Na tomto poli dělají velkou práci celostně zaměřené církevní a waldorfské školy. **(26)**

Hodnotí-li člověk v architektuře pouze fyzické kvality, vzdává se tak rozvoje svých smyslů. Nabízí-li prostředí kvality k prohloubení duševního života, tak se prostředí vyvíjí směrem k obohacující kultuře. Člověk se rozvíjí tehdy, je-li obohacován novými hlubšími zážitky. A těmi jsou zážitky umělecké. Tak se může skrze člověka harmonicky rozvíjet i příroda. Tvořivost, fantazie a její rozvoj ke kultivaci stylu ovlivňují morální vztahy, které v novém krásném prostředí mohou vznikat. Morální síly utvářející naše rozhodování a zodpovědnost vůči životnímu prostředí vznikají všude tam, kde vnímáme krásno. Jako příklad můžeme uvést úspěšné rozšíření a obliba vlaků Interregio v Německu. Kvalitně utvářené interiéry cestovních vagónů týmem designérů pod vedením Karl-Dietera Bodacka **(27)** způsobily zvýšenou oblibu cestování. Průvodním jevem bylo úplné vymizení vandalizmu ve vozech Interregio u Deutsche Bahn... Utváření krásného nebo dokonce vznešeného prostředí není snadné. Souvisí to se stylotvorností vytvářející harmonický vztah mezi částmi a celkem stavby nebo interiéru. Architektura i design jsou stále více týmovou činností. O to je to méně snadné se stylově shodnout. Abychom si rozuměli, potřebujeme používat stejné pojmy. To vyžaduje cestu potřebného vzdělávání. Stejně pojmy pro konání a činy u členů týmů, aby při utváření krásna a stylu staveb i krajiny došli k duševní shodě. Proto je potřeba spolupracovat a sjednocovat se v pojmosloví estetiky, morálky i etiky. Jednou z metod pro společné uchopení pojmů vytvářejících styl a krásno může postupně do tvůrčího týmu vstoupit skrze empatické pozorování gest přírody. A skrze jejich umělecké zachycování uměleckými technikami. Jde o cestu k sebevýchově člověka; Dennis Klocek **(28)** říká, že se potřebujeme naučit myslet v celku a v pohybu. Tak jak probíhají všechny děje v přírodě. Potom se nám povede být s matkou Zemí v harmonii. Jednou z cest

(25) Hermann Scheer : Sluneční strategie, politika bez alternativy, Nová Země, 1999.

(26) Viz výsledky maturitních zkoušek středních odborných škol v roce 2011. <<http://www.msmt.cz/file/16568>>

(27) Karl-Dieter Bodack : InterRegio. Die abenteuerliche Geschichte eines beliebten Zugsystems, EK-Verlag, Freiburg 2005.

(28) Dennis Klocek : Alchymie Duše, škola zření a průvodce vyšším vnímáním, Fabula, Hranice 2010.

(29) Lawrence Edwards : The Vortex of Life, Nature's Patterns in Space and Time, Floris Books, Edinburgh 2006.

(30) Rudolf Steiner : Eurythmie jako viditelná mluva, Fabula, Hranice 2008.

(31) Arthur Zajonc : Meditace jako myšlení srdcem (když se poznání stane láskou), Fabula, Hranice 2011.

(32) Christopher Day : Duch a místo, Era, Brno 2004.

je tvorba organické architektury inspirované projektivní geometrií **(29)** nebo eurythmií. **(30)** Eurythmie je pohybovým uměním, které vede člověka k tvoření gest spjatých s jeho nejhlubším prožíváním, k pohybům, které uvolňují duševní strnulost a jsou schopné rozpouštět dobové předsudky i navyklé citové reakce sugerované dobou.

Období, ve kterém žijeme, posouvá vývoj lidského vědomí do souvislosti s přírodou. Uvědomujeme si, že příroda má své rytmy. Všimáme si toho, že když se jim přizpůsobíme, žijeme zdravěji. Stále více vstupuje do naší západní civilizace poznání, jak je pro vyvážení neustálého tvoření a vytváření věcí zapotřebí zařazovat do denního života kontemplativní praxi. **(31)**

Přirozeně se tak může rozvíjet celistvé eticko-morální chování a vztah člověka k přírodě. Díky vědomé kultivaci a práci na vylepšování lidských vztahů může člověk tvořit to nejvyšší umělecké dílo, dílo sociální. A tomu může architektura přispět zásadním způsobem tím, **(32)** jak je utvářena.

Dům osobního rozvoje Maitrea

HOUSE FOR PERSONAL DEVELOPMENT MAITREA

ARCHITEKTURA A INTERIÉRY DOMU OSOBNÍHO ROZVOJE MAITREA

V květnu 2008 byl otevřen Dům osobního rozvoje Maitrea v Týnské uličce na pražském Starém Městě. Dům z roku 1890 prošel rekonstrukcí s použitím ekologických stavebních materiálů a nízkoe energetických principů. V domě je přednáškové a informační centrum, vegetariánská restaurace, obchod, místnosti určené pro meditace, masáže a individuální terapie, kanceláře a byty. Celá koncepce rekonstrukce domu vychází z přání zadavatele, aby dům „dýchal příjemnou inspirativní náladou“ a aby byl řešen celostně a zdravě. Do projektu jsem tedy zahrnul celostní způsoby tvorby, které prohlubují duchovní i duševní vlastnosti prostředí. Použil jsem také zdravé materiály a nízkoe energetické principy.

DUCHOVNÍ ÚROVEŇ

Pro naplnění duchovních kvalit jsme na počátku i v průběhu stavby udělali několik oslav pro dům samotný. Místo jsme vnímali jako Bytost. Společně s majitelem, zaměstnanci a se zástupci stavební firmy jsme slavnostně oznámili Bytostí (vědomí) místa, k jakému účelu bude dům sloužit. Duši domu jsme sdělili záměr a každý z účastníků během slavnostní chvíle vyslovil přání, co domu a záměru přeje. Také jsme poděkovali a pochválili používané materiály. Průběžně jsme na stavbě vědomě udržovali pořádek a čistotu. Rozmlouval jsem s řemeslníky a oceňoval jejich práci. Tak jsme na duchovní i duševní úrovni utvářeli celkovou náladu domu.

DUŠEVNÍ ÚROVEŇ

Aby prostředí duševně oslovilo přichodzí i domácí, prohluboval jsem jeho utváření dvěma základními způsoby: utvářením jednotného stylu a participací zaměstnanců. V projektu jsem zohlednil hlubší názory a duševní naladění uživatelů. Přizval jsem je do procesu navrhování. Díky participaci majitele, zaměstnanců společnosti Maitrea a provozovatelů restaurace na vlastní tvorbě projektu došlo postupně k hlubší duševní shodě. Na několika pracovních setkáních se společně utvářely náměty a návrhy částí interiérů. Podíleli se například na určování tvaru krbu nebo jsme spolu utvářeli koncepci fontán. Tvůrčí práce se sochařskou hlinou pomohla poodhalit skrytá přání a představy. Účast zaměstnanců a provozovatelů si tak duševně prohloubila vztah k utvářenému prostředí a upevnila sociální vztahy. Esteticky jsem si při utváření interiéru kladl za cíl vytvořit stylově jednotné prostředí. Jedním z motivů, který se na vytváření této nálady podílí a který jsem často opakoval, jsou zaoblené vnější i vnitřní rohy. A to u stěn, překladů nad okny i nábytku. Snažil jsem se, aby detaily působily měkce a stejnorodě. Typický motiv, který se také opakuje na nábytku, je symbolické znázornění gesta zvednutých paží. Je to tvar, který se pocitově otvírá vzhůru pro duchovní svět inspirace. Takového designu si můžeme všimnout například i u tvarů barových pultů, rámu zrcadel, opěradel lavic a u čelní stěny krbu. Prvky interiéru obsahují záměrně části zpracované ručně uměleckořemeslnými technikami. Například ručně tepané měděné závěsy polic nad spodním barem. Nebo ručně špachtlované, do zlatova zbarvené stropy. Atmosféru dotvářejí lampy z přírodního hedvábí. Mám tu zkušenost, že vkusné soudobé umělecké řemeslo vzbuzuje pocit péče a krásy. V restauraci jsou dvě pohyblivé se fontány. Jsou dílem akad. soch. Františka Svátka. Protože se v interiérech pracovalo s principy feng shui, přáli jsme si vnést do prostoru pohyblivé se vodu: hlavně v oblasti vstupu do restaurace a také dole v suterénu, aby se do délky prostoru vnesl oživující rytmus. Doplňujícím prvkem je oheň v krbu, který v suterénní části restaurace dotváří atmosféru relaxace a odpočinku.

ARCHITECTURE AND INTERIORS OF THE HOUSE OF PERSONAL DEVELOPMENT MAITREA

In May of 2008, the MAITREA House of Personal Development, located at Týnská ulička 6 in Prague's Old Town, was opened to the public. The original building, dating from 1890, underwent reconstruction, making use of ecological construction materials and energy-conserving principles. Contained in the building are a lecture and information centre, a vegetarian restaurant, shop, meditation room, massage and individual therapy areas, offices and flats. The entire reconstruction concept was based on the wish of the client to have the building "breathe with a pleasant, inspiring mood" and be designed in a holistic, healthy manner. As a consequence, I included in my project a holistic method of creation, for deepening the spiritual and the psychic qualities of the environment, as well as using healthy materials and energy-conserving principles.

SPIRITUAL LEVEL

For fulfilment of the spiritual qualities, we performed several ceremonies, at the start of construction as well as during it, for the house itself. We took a view of the place as a Being. Along with the owner, employees and representatives of the construction firm, we ceremonially informed the Being (consciousness) of the place of what purpose the house would serve. To the spirit of the house, we communicated our intentions, and each of the participants during the moments of celebration expressed a wish of what they hoped for the house and the plan. Also, we thanked and praised the materials we used. On a regular basis, during construction we consciously tried to maintain order and cleanliness. I often talked to the craftsmen and praised their work. And so, on both a spiritual and psychic level, we formulated the overall mood of the house.

PSYCHIC LEVEL

For the environment to make a psychological appeal to those arriving or those within it, I deepened its formation through two basic methods: the creation of a unified style, and the participation of the employees. In the project, I took into consideration the deeper opinions and the psychic orientation of the users, inviting them into the process of the design. Thanks to the participation of the owner, the employees of Maitrea and the operators of the restaurant in this shared creation, we gradually reached a much deeper spiritual concord. In several working meetings, we collectively formulated the ideas and designs for parts of the interior, working for instance on the decision of the shape of the hearth, or the shared conception of the fountains. Creative work with sculpting clay helped in uncovering hidden wishes and imaginings. As a result, the participation of employees and owners thus psychically deepened the relationship to the environment thus created, and reinforced their social bonds. Aesthetically, during the creation of the interiors I took it as my goal to form a stylistically unified environment. One of the motifs that assists in the shaping of this mood and which I frequently repeated, are rounded corners, both convex and concave: whether at the walls, the window-lintels, or the furniture. My aim was for the details to appear softened, uniform. A typical motif that is also repeated in the furniture is the symbolic depiction of the gesture of raised arms. This is a form that emotionally opens upwards, towards the spiritual world of inspiration. Such a design can be seen, for example, in the shape of the bar tables, the mirror frames, the armrests of the benches and the front wall of the fireplace. The interior elements deliberately contain sections prepared using techniques of hand-crafting, such as the hand-wrought copper shelf supports above the lower bar, or the hand-trowelled golden hues of the ceilings. Adding to the atmosphere are the lamps of natural silk. It has been my experience that tasteful contemporary crafts can awaken a sense of caring and beauty.

Inside the restaurant are two fountains in continuous motion, the work of sculptor František Svátek. Because in the interiors we worked with the principles of feng shui, we desired to bring into the space moving water, above all at the area of the entrance to the restaurant. And also, in the cellar below, so that the length of the space would be supported by a living rhythm. One supplementary feature is the fire in the fireplace, which adds to the atmosphere of relaxation and rest in the below-ground section of the restaurant.

LIFE-FORCE LEVEL

In the design, I paid attention as well to the layout and positioning of furniture, to ensure that life-forces flowed evenly through the building. Beside all entranceways into spaces, there is enough space, and wide spaces alternated with narrower ones, to give the life-forces a good rhythm. In addition, for example, the main sitting areas on the benches in the restaurant are mostly oriented so that it is possible to see the entranceway. The streaming of the life-forces calms it down, and the seated guests thus feel safer. I also was concerned for the formation of shapes that, in our apprehension of the environment, stimulate the revival of living forces in the human body. Shapes that act in such a ways are, for instance, the wavering line of ornamentation in the terrazzo floors, the spiral staircase, the rounded arms of the benches, the articulated surface of the lamps, the table legs, the dynamically formulated bar, the water in the fountains and other curved elements in the interior. Also, there are the gold-toned surfaces of the ceilings, the coarse clay-based plasters or the coloured layering of glass behind the bar. All of these details, as a whole, stimulate the life-forces to flow, creating interest in joy in the human mind and physical organism. Also belonging to the area of recognition of life-forces in the natural and urban landscapes is geomancy. From this angle of vision, a small stone circle was created inside the house, consisting of seven stones inserted into the cellar floor. It helps the space of the house to connect with the line of life-forces flowing between the Týn Church and the former Church of St. Simon and Juse in Dušní ulice.

ÚROVEŇ ŽIVOTNÍCH SIL

V projektu jsem se věnoval tvorbě dispozic i umístění nábytku tak, aby životní síly domem dobře proudily. U všech vstupů do prostorů je dost místa a široké prostory se střídají s užšími. Tak mohou mít životní síly dobrý rytmus. Dále jsou například hlavní místa k sezení na lavicích v restauraci převážně orientována tak, aby z nich bylo vidět na vstupy do prostorů. Proudění životních sil to uklidňuje a sedící hosté se tak cítí bezpečněji. Šlo mi také o vytváření tvarů, které ve vnímání prostředí podnětují oživení životních sil v těle člověka. Tvary, které takto působí, jsou například zvlněné linie ornamentů v terazzových dlažbách, točité schodiště, zaoblená opěradla lavic, členitý povrch lamp, podnoží stolků, dynamicky tvarované barové pulty, vodní fontány a další zakřivené prvky interiéru. Jsou to i zlaté působící barevné povrchy stropů, hrubé hliněné omítky nebo barevně vrstvené sklo za barovými pulty. Všechny tyto detaily jako celek podnětují proudění životních sil. V psychice a organismu člověka vytvářejí zájem a radost. Do oblasti poznávání životních sil ve volné i městské krajině patří geomantie. Z tohoto úhlu pohledu byl v domě umístěn malý kamenný kruh ze sedmi kamenů, který je umístěn v podlaze suterénu. Pomáhá prostoru domu spojit se s linií životních sil, která proudí mezi Týnským chrámem a kostelem Svatého Šimona a Judy v Dušní ulici.

architekt / architect: Oldřich Hozman
spolupráce na projektu / project assistance: David Eyer, František Svátek,
Ateliér Šesták, Alterstav, Intertes, Termomont, Interstyl
místo – adresa / location – address: Týnská ulička 6, Praha 1
klient / client: Maitrea a.s.
rok projektu / year of design: 2004–2006
rok realizace / year of construction: 2005–2008

MATERIAL LEVEL

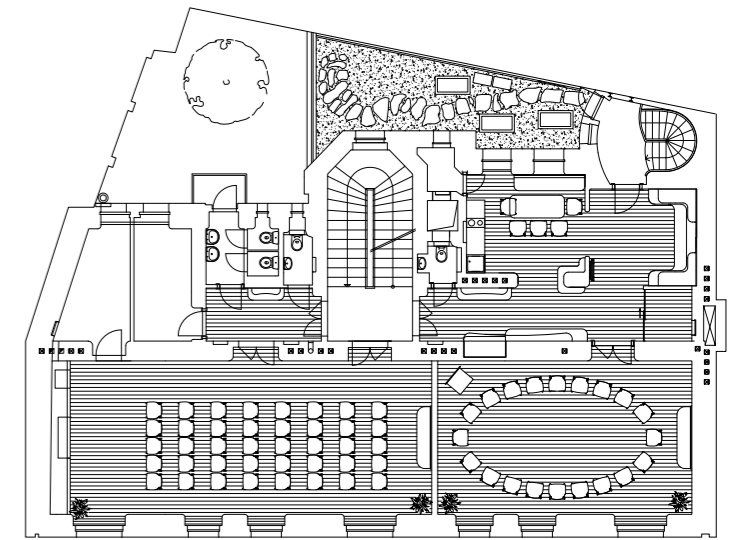
During reconstruction, we used ecological construction materials, with construction methods and technologies derived from the principles of Baubiologie. In other words, the structures designed are non-toxic and as natural as possible. Throughout the building, clay-based plasters are used, which have the advantage of maintaining in the interior a health-promoting relative humidity in the air. Clay plasters work well in maintaining a higher level of free-floating negative ions, which are beneficial for the human organism, since the free negative ions are not de-charged on clay plasters and non-varnished surfaces. Another of the qualities of clay plasters is their ability to absorb bad smells, toxic substances and fumes that pollute the air in cities. The house is painted with natural casein temperas, coloured with purely natural mineral pigments. Clay plasters also work better in accumulating heat in winter and coolness in summer. In the interiors where the wall surfaces are of clay plaster, the acoustics are also better and more subtle. Among the interesting natural materials used in the house, on the walls of bath and toilet areas, is the traditional Moroccan water-resistant smoothed plaster, known as tadelakt (or 'Moroccan stucco'), which is amazingly smooth and can be wonderfully coloured using natural pigments. In the restaurant, the toilet facilities have their walls and washbasins of this material. Throughout the house, the composition of walls, roofs and floors is planned with the use of natural, breathable insulating materials. The attic area has heat insulation using steam-permeable wood-fibre slabs of 25 cm thickness, without any chemical adhesives. Thanks to the heat conservation of wood-fibre slabs, the attic areas are not subject to overheating in the summer. The historic street façade is insulated from the inside with 5 cm-thick steam-permeable heat-insulation slabs from reeds, covered with heat-radiating wall heating and then clay plaster. The entire courtyard façade is insulated from the outside with heat-insulating, steam-permeable wood-fibre slabs of 12 cm thickness with diffusely opened silicate stucco. At the time, it was the first realisation of such a nature using ecological heat-insulation materials for a historic building in the entire Czech Republic.

A completely new roof-frame was built, along with the dormers and the ceiling construction inside the attic area. All of the timber for the construction was felled on ideal days in the winter, and in the ideal phase of the moon, with the period for felling the trees chosen as the winter solstice, in which the moon is the lowest in the sky. Specially, the days were chosen when the moon stood in the heavens in front of the earth's indication of the zodiac. At such a time, wood does not absorb moisture: it dries well, doesn't bend or crack. The heating of the building is arranged as wall-based low-temperature heat routes, an economical method of heating because it uses a lower temperature of the heating water, around 40 degrees, flowing through slender pipes with water below the wall plaster. As a result, the system can use a condensation gas boiler with a high burning efficiency, which can economically heat water at lower temperatures. Wall heating has one more advantage in that it gives off very natural radiant heat, the most natural and health-promoting kind. It radiates from all sides, and falls on the greatest surface area of the human body. The heating pipes are routed through the exterior walls, and not through the floors or transverse walls, for reasons of limiting the particulate-matter radiation above the flowing water, which could lead to formation of geopathogenic zones. For improving the entire quality of the environment in the house, there is also an apparatus installed for lowering the influence of electro-smog, which cuts off certain electric circuits when they are not being used. For the particulate-matter vitalisation and improvement of the qualities of drinking water, the house uses the Grandeur technology. The interiors are primarily of purely natural materials. Oak floors and furniture are treated with natural wood oils on the surface. In the corridor, the original terrazzo paving has been restored. Our aim was, in all of the parts of the house and its interiors, to finish and work through every detail as best we could, and thus to provide for the senses a deeper experience.

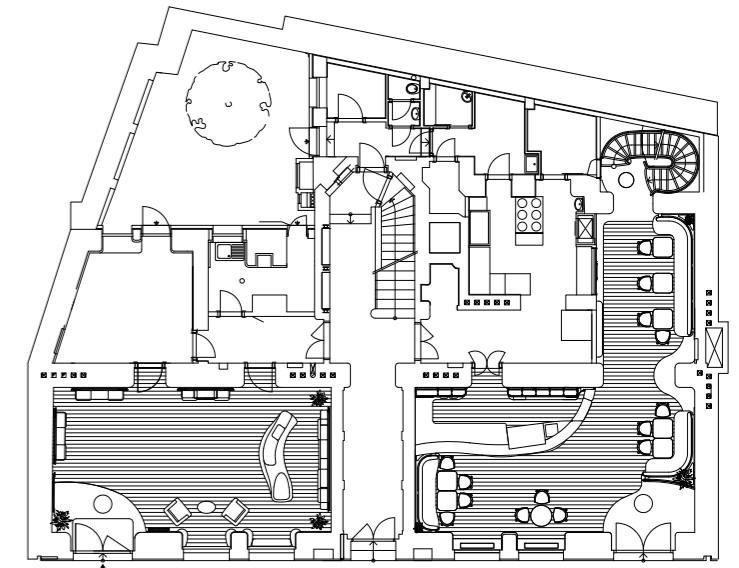
MATERIÁLNÍ ÚROVEŇ

Při rekonstrukci jsme použili ekologické stavební materiály. Stavební postupy a použité technologie vycházejí z principů baubiologie. Navržené konstrukce jsou zdravotně nezávadné a co nejvíce přírodní. V celém domě jsou hliněné omítky. Ty mají tu výhodu, že udržují v interiérech zdraví prospěšnou relativní vlhkost vzduchu. Hliněné omítky dobře působí na udržení vyšší úrovně volných záporných iontů, které jsou pro člověka příznivé. Na hliněných omítkách a nenalakovaných površích se volné záporné ionty nevybíjejí. Další z vlastností hliněných omítek je schopnost pohlcování pachů, toxických látek a oděrů, které ve městech znečišťují vzduch. Dům je vymalován přírodními kaseinovými barvami kolorovanými čistě přírodními minerálními pigmenty. Hliněné omítky také lépe akumulují teplo v zimě a chlad v létě. V interiérech, které mají povrchy stěn z hliněných omítek, je lepší a jemnější akustika. Mezi zajímavé přírodní materiály, které jsou v domě na stěnách koupelen a toalet, patří tradiční marocká voděodolná hlazená omítka, které se říká tadelakt (tzv. marocké štuky). Je krásně hladká a dá se výborně probarvovat přírodními pigmenty. V restauraci jsou v místnostech sociálního zařízení z těchto materiálů stěny a umyvadla. V domě jsou skladby stěn, střechy a podlah navrženy s použitím přírodních prodyšných izolačních materiálů. Půdní vestavba je tepelně izolována paropropustnými dřevovláknitými deskami v síle 25 cm bez chemického pojiva. Díky teplotní setrvačnosti dřevovláknitých desek nedochází v létě k přehřívání podkrovních prostor. Historická uliční fasáda je tepelně izolována zevnitř 5 cm silnými tepelně-izolačními paropropustnými deskami z rákosu. Na nich je stěnové teplovodní topení a hliněné omítky. Celá hladká dvorní fasáda je z venku tepelně izolována paropropustnými dřevovláknitými deskami v síle 12 cm s difúzně otevřenou silikátovou omítkou. Ve své době se jednalo o první realizaci tohoto druhu s použitím ekologických tepelně-izolačních materiálů na historickém domě v Čechách.

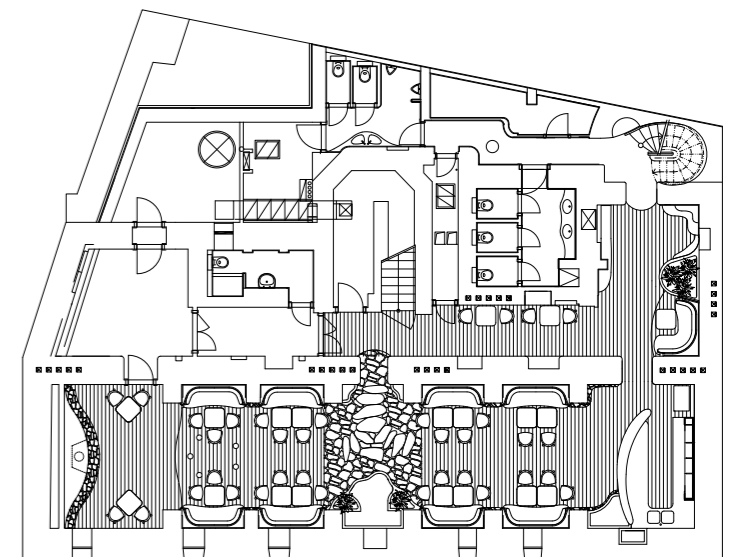
V domě byl realizován nově celý krov, vikýře a konstrukce stropu v půdní vestavbě. Veškeré dřevo na dům je kácené v ideální dny v zimě a navíc v ideální měsíční fázi. Pro kácení stromů bylo vybráno období zimního slunovratu, kdy měsíc prochází tzv. přízemím. To je čas, kdy je na obloze nejnižší. Speciálně byly vybrány dny, kdy stojí Měsíc na obloze před zemským znamením zvěrokruhu. V takový čas do sebe dřevo nenatahuje vlhkost. Dobře se suší, nekrouť se a nepraská. Topení v domě je řešeno stěnovými nízkoteplotními rozvody. Je to úsporný způsob vytápění, protože pracuje s nižší teplotou topné vody kolem 40 stupňů. Jsou to tenké trubičky s vodou pod omítkami stěn. Systém tak může využívat kondenzační plynové kotle s vysokou účinností spalování, které dovedou hospodárně ohřívát vodu na nižší teploty. Stěnové topení má dále tu výhodu, že vydává velmi přirozené sálavé teplo. To je pro člověka nejpřirozenější a zdravé. Sálá ze strany a dopadá na největší plochu lidského těla. Rozvody topení jsou vedeny v obvodových stěnách domu a ne podlahami nebo příčkami. Je to z důvodů omezení jemnohmotného vyzařování nad proudící vodou, kde by se mohly vytvářet geopatogenní zóny. Ke zlepšení celkové kvality prostředí v domě je instalováno i zařízení na snížení vlivu elektrosmogu, které vypíná některé elektrické obvody v době, když se nepoužívají. Na jemnohmotnou vitalizaci a zlepšování vlastností pitné vody je v domě použito technologie Grandeur. Interiéry domu jsou převážně z čistě přírodních materiálů. Dubové podlahy a nábytek jsou povrchově upravené přírodními dřevními oleji. V domovní chodbě jsou obnoveny původní terazzové dlažby. Snažili jsme se na všech částech domu i interiéru dokončit a propracovat co nejlépe každý detail a tím dopřát smyslům hlubší zážitek.

1. patro / 2nd floor

přízemí / groundfloor

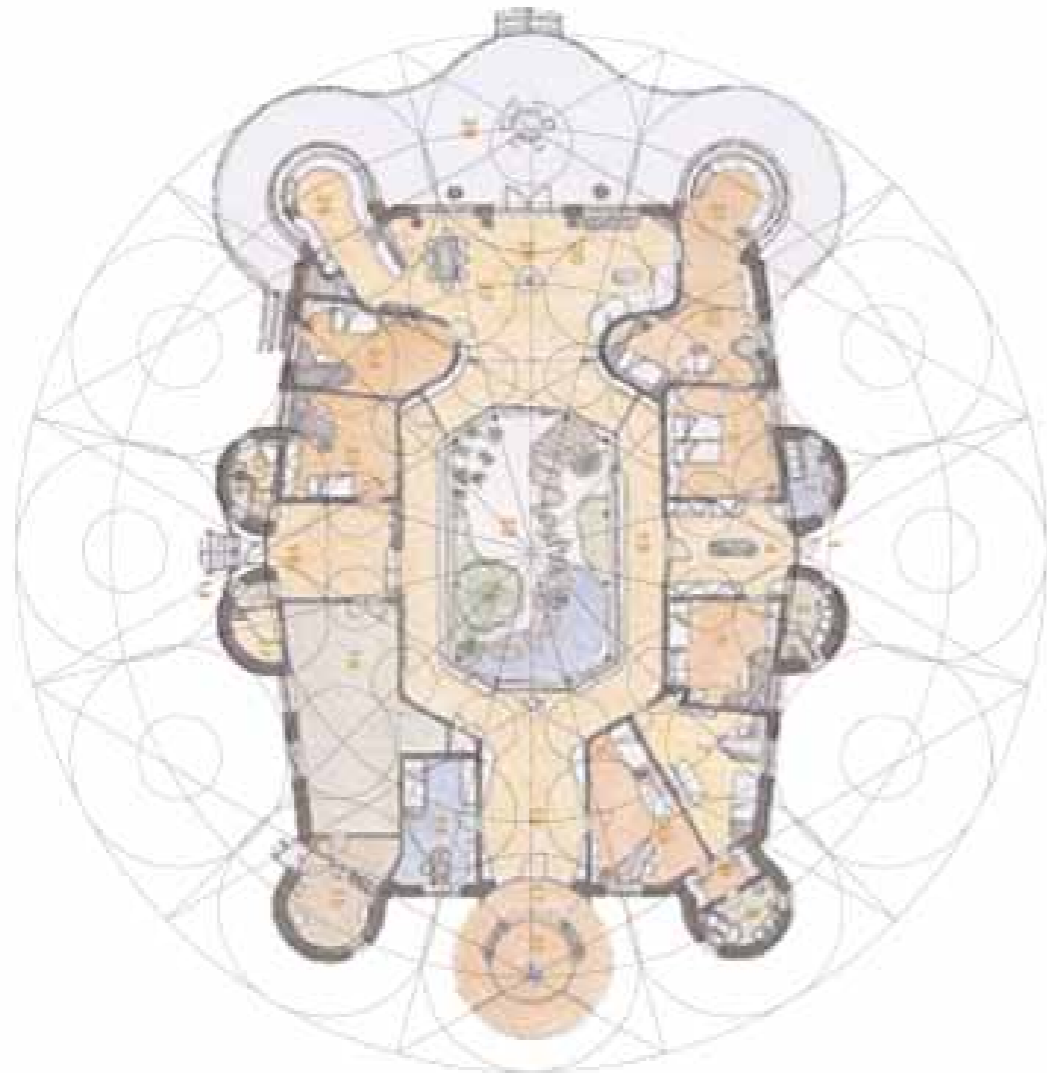

suterén / basement

Dům s atriem

HOUSE WITH ATRIUM

Oldřich Hozman

VÝCHODISKO NÁVRHU STAVBY A VZTAH K MÍSTU

Návrh stavby vychází ze společné představy investora a architekta o harmonickém místě pro bydlení větší rodiny. Rozhodli jsme se pracovat s celostními principy, které chápou místo a dům jako živoucí organismus s vlastním vědomím. Přáli jsme si v domě ponechat někde původní terén, tak aby se dal zažít. Tak vznikl dům s vnitřní zahradou. Stojí na mírném severozápadním svahu v údolí potoka Rokytka. Je usazen tak, že ve vnitřním atriu mohla zůstat neporušená původní úroveň terénu, kterou jsme během stavby zakryli dřevěnými deskami. Půda se tak nesešlapala a zůstala přirozená. Vnitřní zahradu jsme vnímali jako intimní a posvátný střed domu. Přáli jsme si navázat vědomý kontakt s původní náladou pozemku. Proto jsme na počátku stavby uskutečnili dva rituály. První byl pro vědomí místa, pro Bytost pozemku. Místu jsme slavnostně oznámili záměr stavby domu. Vědomí místa se tak mohlo připravit na plnění nového účelu. Druhou oslavou bylo položení základního kamene. V průběhu stavby jsme navíc několikrát oslavili důležité etapy rozpracovanosti domu. Například po dokončení krovu jsme společně s tesaři na střeše vztyčili břízku a oslavili vykonanou práci. Pro duchovní úroveň stavby jsme také blahověřili dřevo a ostatní materiály na dům. Z hlediska vztahů k rytům roku jsme stromy na dřevo pro dům nechali pokácet v zimě podle vhodných slunečních a lunárních rytů.

ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ, DISPOZICE A TVAR DOMU

Celostní pohled na utváření forem ovlivnil dispozici a tvar domu. Společně jsme se ptali: jaký tvar vyjadřuje život, co je živoucím a zdravým vyjádřením obytného prostoru? Došli jsme k tomu, že archetypem tvarové celistvosti je pro nás ovál s dutým středem. Okrouhlý tvar jsme vnímali jako základní formu života, která koresponduje s prativarem lidského obydlí. Inspiroval jsem se tvarem hnízda a vnímal, že v dutině vzniká život. To byl důvod, proč jsme se rozhodli pro otevřený střed, kam může vstoupit sluneční světlo. Kolem vnitřního atria domu je chodba, ze které je do atria vidět okna a dá se do něj vstoupit. Rozmístění místností je navrženo okolo centrální chodby. Obytné pokoje jsou situovány v osluněném směru od východu až po západ. Na severní straně jsou méně využívané místnosti. I tyto místnosti však mají částečně osvětlení přímým slunečním světlem menšími okenními otvory nahoře u stropů. Koupelny a technické místnosti jsou částečně posunuty do vnějších půlkruhových apsid vně obrysu hlavní obytné části domu. Všechny hlavní technické rozvody jsou pod zemí těsně okolo domu. Je to proto, aby byla vnitřní obytná část zažívána jako klidnější. Kuchyně a dětská herna jsou vysunuté v apsidách, aby měly dobré sluneční světlo a teplo a aby měly vizuální kontakt se zahradou. Dispozice domu a rozmístění nábytku reaguje na průběh geopatogenních zón. Postele a místa dlouhodobého pobytu jsou umístěny mimo linie spodní vody a technické instalace jsou pod zemí po obvodu domu. Inspirací pro utváření tohoto domu mi byly také principy feng shui. Vnímám je jako obohacení pro naše pojmy chápání životní energie v prostředí. Proto je hlavní vstup tak široký a směřuje do mírného údolí Rokytky. Je to směr, odkud ke stavbě přichází po svahu nejvíce životní energie z blízké krajiny. Vstupuje do domu tak, jako naše pozornost. Vstupní předsíň jsem navrhl prostornou s průhledem do osvětleného atria.

THE STARTING POINT OF THE DESIGN AND THE RELATION TO THE SITE

The design of the house is the result of the shared ideas of the investor and the architect on a harmonic residence for a large family. We decided to work with holistic principles, understanding the site and the house as a living organism with its own consciousness. Our wish was to retain, somewhere inside the house itself, something of the original terrain, to allow it to be experienced. And so the result was a house with an interior garden. It stands on a gentle southwest-facing slope in the valley of the Rokytka stream, and is positioned so that the original terrain level could remain undisturbed in the interior atrium, having been covered with wooden panels during construction. As a result, the soil was never trampled and remained natural. Our view of the interior garden was as an intimate, indeed sacred centre of the house. We wished to make conscious contact with the original mood of the land. As a result, at the start of building we undertook two rituals. The first was for the awareness of the site, for the Being of the Land. Ceremonially, we informed the site of our plans to build a house there, so that the awareness of the land could prepare itself for meeting a new task. The second ceremony was the laying of the cornerstone. In the course of building, moreover, we also celebrated several other important stages in the completion of the house; for instance, after completing the framing of the roof, we and the carpenters together raised a birch-tree on the roof and celebrated the work just completed. For the spiritual level of the building, we also blessed the wood and all the other building materials. In terms of the relation to the rhythms of the year, we had the trees that supplied wood to the house felled in winter, according to the right solar and lunar rhythms.

THE ARCHITECTURAL DESIGN, LAYOUT AND FORM OF THE HOUSE

A holistic view of the creation of forms influenced the layout and the shape of the house. Together, we asked: what shape expresses life, what is the living and healthy expression of a living space? We arrived at the conclusion that the archetype of formal wholeness is, for us, an oval with a hollow centre. The rounded shape, in our view, was the basic form of life, corresponding with the ur-form of the human dwelling. We took inspiration from the shape of birds' nests and animal burrows, and noticed that it is in hollows that life emerges. This was the reason why we decided in favour of an open center, where the sunlight can enter. Surrounding the interior atrium of the house is a corridor, from which it is possible to look into the atrium through the windows, and even to enter into it. The positioning of the rooms is planned around this central corridor. The living areas are situated in the sunlit direction, from east to west. On the northern side are the less-often used rooms. Yet even these rooms have partial direct sunlight, through small window openings upward, close to the ceiling. The bathrooms and service areas are partially shifted into the outer semicircular 'apses' at the edge of the outline of the main living section of the house. All of the major utility connections are below the ground, running close beside the house to ensure that the interior living areas are experienced as more peaceful. The kitchen and the children's playroom are inserted into the apses, to give them greater sunlight and warmth, and ensure visual contact with the garden.

The layout of the house and the positioning of the furniture are reactions to the course of geopathogenic zones. Beds and places for staying for long periods are positioned outside of the line of ground water, and utility installations are below the ground, around the house's perimeter. Inspiration for the forming of the house also came from principles of feng shui, which I see as an enrichment for our ideas of apprehending life-energy in the environment. As a result, the main entrance is particularly wide, and facing into the open valley of the Rokytka – the direction from which the greatest amount of living energy enters into the building from the surrounding landscape. It enters into the house as it enters into our awareness. I designed this entrance hall as spacious, with a view into the sunlit atrium.

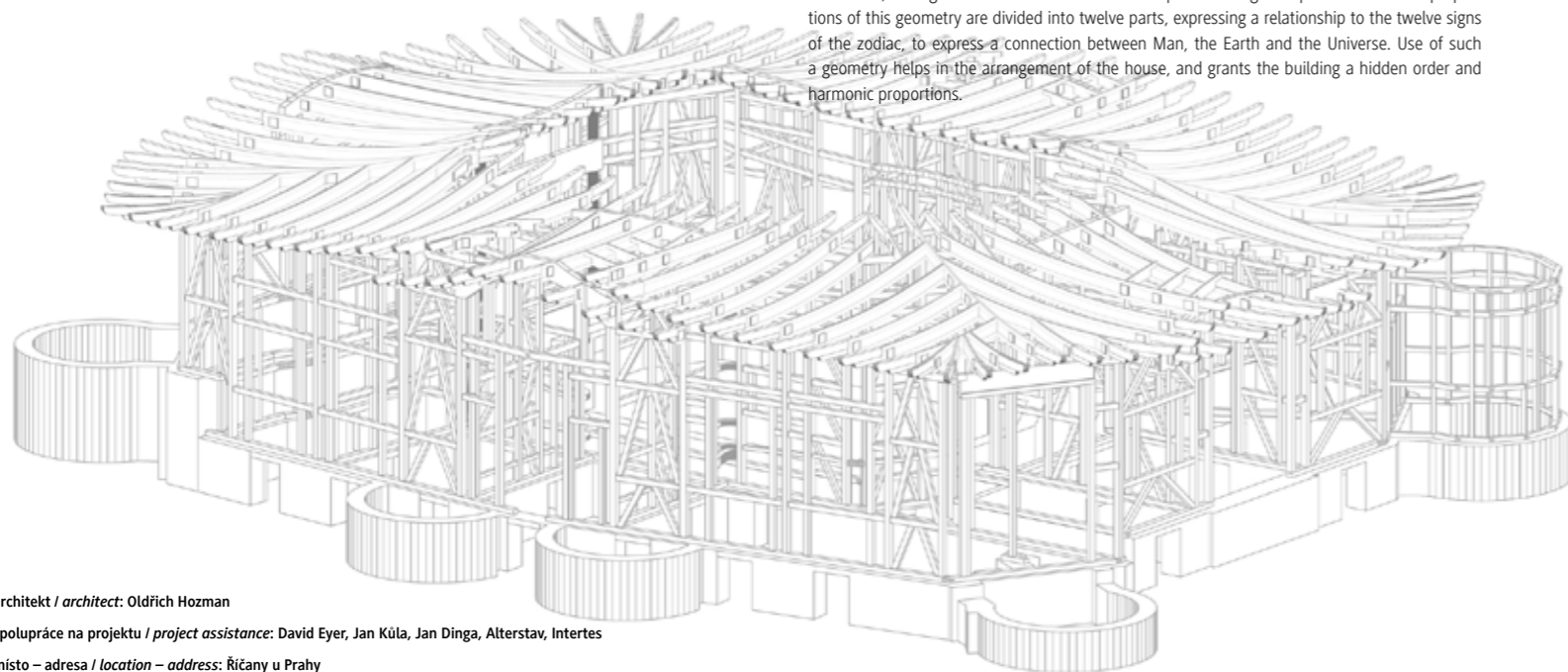
AESTHETICS AND ECOLOGICAL MATERIALS

I have noticed that the shaping of a person's health is influenced by impulses both from the area of sensuous impressions and the viewing of beauty, and equally from the actual physical qualities of materials. As a result, I tried to ensure that aesthetics, natural materials and ecological principles were in balance in this house. Exterior and interior articulation of the structure tends to have a horizontal character. The intent was to allow the one-storey building to merge as much as possible with the terrain. The horizontal line of the foundations, the eaves and the roof overhangs was intended to give the structure a more calming appearance. At the edges of the roofs, we can see the raised ends of the beams. The entire roof perimeter is ended in a rounded copper cornice, the lines of which are slightly shifted upwards at the corners. In contrast with the horizontal visual vocabulary, which tends to lead the human psyche to a sense of groundedness, these slightly rising roofs bring in a contact with the vertical dimension. This, in my view, represents human comprehension and thought a sense of lightness, and is a symbol of the connection between heaven and earth.

Not only for reasons of ecology but also for the sensual impressions, I used for the house the greatest quantity possible of simple natural materials. The house is of wooden half-timbering: the wall beams are left visible in the inner corridor and filled in with unbaked bricks. In all rooms, clay plaster is used, with a coarse surface, to give both the eye and the hand an experience. It supports the healthy flow of life-forces in the body. For their strengthening, I wanted to retain the natural geo-magnetic fields of the earth, which is why the house contains no steel girders or reinforcements. The entire foundation and lower walls are of quarried stone (sandstone), and the ceilings and roof are supported by wooden beams or glued wooden girders. In terms of the natural impact, there are no plastic materials used, or anything else that demands excessive energy in its manufacturing. Traditional insulation has been replaced with ventilated spaces below the floors of the entire house, and the floors insulated with a 30cm-thick layer of hemp straw. The house has a grass roof and a broad roof overhang, to keep the interiors cool in summer. As for the grass roof, which we intended to replace the grass occupied by the house and aesthetically connect the

building to the surrounding landscape of the Rokytkva valley, these sections are also insulated with a 35-cm-thick layer of hay bales. These bales also have a ventilated space, and below the actual grass on the roof is an ecological E.P.D.M. membrane. All of the structures are diffusively opened. The exterior walls are filled in with mortared unfired bricks, and insulated with 3 x 10 cm thick wood-fibre slabs. The exterior breathable limewash stucco is supported by a 5-cm-thick layer of reed panels. Throughout the entire house is heat-conducting low-temperature wall heating, placed in the inner clay plasters of the exterior walls. From my own experience, radiant heat is the most pleasant and the most healthful. I also hoped to limit the influence of electro-smog: the cables used are shadowed and grounded, and several main electric circuits are automatically switched off by circuit breakers when they are not in use. The wooden floors, beams, wooden facade covering, doors and windows are varnished with wood oil, which if necessary can be easily renewed (it's non-toxic and does not flake off like earlier paints).

In the geometric proportions of the building, I took inspiration from the sacral geometry of the tree of life, arising from the circle as the basic shape delimiting the space. The smaller proportions of this geometry are divided into twelve parts, expressing a relationship to the twelve signs of the zodiac, to express a connection between Man, the Earth and the Universe. Use of such a geometry helps in the arrangement of the house, and grants the building a hidden order and harmonic proportions.

architekt / architect: Oldřich Hozman
 spolupráce na projektu / project assistance: David Eyer, Jan Küla, Jan Dinga, Alterstav, Intertes
 místo – adresa / location – address: Řičany u Prahy
 klient / client: Ananda, s.r.o.
 rok projektu / year of design: 2003–2004
 rok realizace / year of construction: 2004–2007

ESTETIKA A EKOLOGICKÉ MATERIÁLY

Vnímám, že na utváření zdraví člověka působí podněty jak z oblasti smyslových vjemů a vnímání krásna, tak z oblasti vlastních fyzických vlastností materiálů. Snažil jsem se proto, aby estetika, přírodní materiály i ekologické principy byly v tomto domě v rovnováze. Venkovní i vnitřní členění stavby má spíše horizontální charakter. Záměrem bylo nechat jednopatrovou stavbu co nejvíce splynout s terénem. Vodorovnou linií podezdívek, říms a přesahů střech jsem chtěl navodit klidnější výraz stavby. Na okrajích střech se zvedají ohlavi trámů. Celý obvod střech zakončuje zaoblená měděná římsa, jejíž linie jsou v nárožích mírně zvednuty směrem vzhůru. V kontrastu s vodorovným tvaroslovím, které spíše vede lidskou psychiku k tendenci uzemnění, navozují mírně se vzpínající střechy dotyk se svislým směrem. Ten podle mého názoru představuje pro lidské vnímání a myšlení odlehčení a je symbolem spojení mezi nebem a zemí. Nejenom z důvodů ekologických, ale také smyslových jsem v domě používal co možná nejvíce jednoduché přírodní materiály. Dům je hrázděná dřevostavba. Trámy stěn jsou v domě ve vnitřní chodbě vidět a jsou vyzděné nepálenými cihlami. Ve všech místnostech jsou použité hliněné omítky s hrubým povrchem. Tak se mohou oko i hmat naplnit zážitky. Podporuje to zdravé rozpróudění životních sil v těle. Pro jejich posílení jsem chtěl zachovat přirozené geomagnetické pole Země. Proto v domě nejsou žádné ocelové nosníky ani výztuž. Celé základy a podezdívky jsou z lomového kamene (pískovce). Stropy i střechu nesou dřevěné trámy nebo lepené dřevěné nosníky. Z hlediska zátěže pro přírodu nejsou v domě žádné fólie nebo energeticky výrobně náročné materiály. Hydroizolaci nahradily odvětrávané mezery pod podlahami celého domu. Podlahy jsou zateplené 30 cm silnou konopnou slámou. Dům má zatravněnou střechu a velké přesahy střech, které v létě interiéry chladí. Zatravněnou střechou jsme chtěli vrátit místu zastavěnou zeleň a esteticky dům začlenit do okolní krajiny údolí Rokytky. Střechy jsou zateplené 35 cm silnou vrstvou z balíků obilné slámy. Mají odvětrávanou mezeru a pod zatravněnou střechou je ekologická membrána E.P.D.M. (syntetická pryž). Všechny konstrukce jsou difúzně otevřené. Obvodové stěny jsou hrázděné vyzděné nepálenými cihlami a zateplené 3 x 10 cm silnými dřevovláknitými deskami. Venkovní prodyšné vápenné omítky nese 5 cm silná vrstva z rákosových panelů. V celém domě je teplovodní nízkoteplotní stěnové topení, vedené ve vnitřních hliněných omítkách obvodových stěn. Podle mých zkušeností je sálavé teplo nejpříjemnější a nejzdravější. Snažil jsem se omezit v domě také vliv elektrosmogu. Použité kabely jsou stíněné a uzemněné a některé hlavní elektrické obvody se automaticky odpojují odpojovací sítě, když nejsou používány. Prkenné podlahy, trámy, dřevěné obklady fasády, dveře a okna jsou natřené dřevním olejem, který se dá dle potřeby znovu přirozeně obnovovat (není toxický a nemusí se loupat jako staré laky).

V geometrických proporcích stavby jsem se inspiroval sakrální geometrií stromu života. Ta vychází z kruhu jako základního tvaru vymežujícího prostor. Dílčí proporce této geometrie je dvanáctidílnost. Vyjadřuje vztah k dvanácti znamením zvířetníku. Chtěl jsem tím vyjádřit spojení mezi Člověkem, Zemí a Vesmírem. Použitá geometrie napomáhá v uspořádání domu a propůjčuje stavbě skrytý řád a harmonické poměry.

